

Οι κανόνες ως πνευματικά ιάματα κατά την Πατερική Θεολογία

Ορθοδοξία / Κανονικό και Εκκλησιαστικό Δίκαιο

Ελένη Γρ. Κατσαρά, υπ. Δρ. Κανονικού Δικαίου Α.Π.Θ.

Όπως παρατηρεί ο Καθηγητής Ν. Ματσούκας «*Η θεολογική γνωσιολογία τής βυζαντινής φιλοσοφίας και θεολογίας, στηριζόμενη καταρχήν σέ πρότυπα τής αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας, έπισημαίνει με ξεκάθαρο τρόπο τη διαφορητότητα (έτερότητα) αλήθειας και γνώσης, είναι και συνειδέναι... Η αλήθεια είναι τò πράγμα, και γνώση ή, ως μετοχή, προκύπτει ύστερα από τη σχέση γνωριζόμενου έπιστητού και ύποκειμένου πού γνωρίζει αυτό τό έπιστητό (ή μετέχει και έντάσσεται σ' αυτό)*»[\[1\]](#).

Για την ορθόδοξη θεολογία η γνώση της αλήθειας δεν είναι ένα γενικό και απρόσωπο γεγονός, με άλλα λόγια ένα προϊόν λογοποίησης του φυσικού χάους[\[2\]](#), αλλά ένα γεγονός υπομνηματισμού της Λογοποίησης της κτιστής πραγματικότητας. Το έργο αυτό αποτελεί καταγραφή της εμπειρίας των Θεοφόρων Πατέρων, οι οποίοι «*συζητούσαν αυτό το συγκεκριμένο Πρόσωπο, το όποιο ένεφανίζετο στους Προφήτες και άπεκάλυπτε μέσα στον έαυτό Του τόν Πατέρα έν Αγίω Πνεύματι, όποτε δεν συζητούσαν κατά τρόπον άφηρημένο το*

δόγμα τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἀλλὰ συζητοῦσαν αὐτό το συγκεκριμένο πρόσωπο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τό ὁποῖον ἀπεκαλύφθη στούς Προφήτες καί μετά ἐν σαρκί στούς Ἀποστόλους. Ἔτσι, δόγμα ὀνομάζεται ἡ ὀριοθέτηση τῆς ἀποκαλύψεως. Στην οὐσία, ὁμως, το δόγμα δείχνει τον ἀποκαλυπτόμενο ἐν δόξῃ Χριστό»[\[3\]](#).

Σαφέστατα το ὄλο υπομνηματιστικό ἔργο των Πατέρων δεν εἶναι ἀπροϋπόθετο, αφενός πρέπει να λάβουμε υπόψη μας την ορθόδοξη ἀνθρωπολογία, κατά την οποία ο νούς ἀποτελεῖ διαφορετικό τμήμα της ψυχῆς ἀπό την λογική, ἀναφέροντάς τον ὡς τον οφθαλμό της ψυχῆς[\[4\]](#), ὁ οποίος για να φτάσει στη θεωρία[\[5\]](#) ἀπαιτεῖται ἡ κάθαρση-θεραπεία του καί αφετέρου σε πλήρη σύνδεση με τα ἀνωτέρω, την διπλή μεθοδολογία των Πατέρων, ἡ οποία ἀποτελεῖ ἔκφραση του βιώματος της Ἀποκαλύψεως με τα ἐπιστημονικά μέσα της ἐποχῆς τους. Ὅπως τονίζει ο Ἱερός Χρυσόστομος «Ἐτερον μὲν γάρ στοχασμός, καί προφητεία ἄλλο· ὁ μὲν γάρ Πνεῦματι θείῳ φθέγγεται, οὐδέν οἰκόθεν εἰσφέρων· ὁ δε τὰς ἀφορμὰς ἀπὸ τῶν ἤδη γεγενημένων λαμβάνων, καί την οἰκείαν σύνεσιν διεγείρων, πολλά τῶν μελλόντων προορᾷ ὡς εἰκός ἄνθρωπον ὄντα συνετόν προῖδεῖν. Ἀλλά πολύ το μέσον τούτου κάκεινου, καί τοσοῦτον, ὅσον συνέσεως ἀνθρωπίνης καί θείας Χάριτός το διάφορον»[\[6\]](#).

Ἀπό την στιγμή λοιπόν που ἡ Ἐμπειρία των Πατέρων εἶναι κοινή καί ἀδιαίρετη, κοινό καί ἀδιαίρετο ἀποτελεῖ το ἔργο το υπομνηματισθέν στα ἔργα αὐτῶν. Τόσο ἀμιγῶς τα δογματικά τους ἔργα, ὅσο καί οἱ διατυπωθέντες Κανόνες τους, βρίσκονται σε ἀδιάρρηκτο ὀργανικό δεσμό. Σκοπός τους δεν εἶναι ἄλλος, παρά ἡ θεραπεία του ἐκπεσόντος ἀνθρώπου-του πνευματικά ἀσθενούς, ὁ οποίος βρίσκεται

σε σκοτισμό του νοός. Για αυτό τα δόγματα και κατά λογική αναλογία οι Κανόνες «...δεν είναι μόνιμη κατάσταση, αλλά είναι φάρμακα, και τα φάρμακα ως σκοπό έχουν να καταργηθούν, όταν θεραπευθῇ ὁ ἄρρωστος. Ὄταν θεραπευθοῦμε, δέν ἔχουμε ἀνάγκη πλέον ἀπό φάρμακα καὶ ἔτσι τὰ δόγματα ὑπάρχουν, ἐφ' ὅσον δέν βλέπουμε τον Χριστόν ἐν δόξῃ. Ἀφοῦ βλέπουμε τον Χριστόν ἐν δόξῃ, τότε καταργεῖται το δόγμα. Καὶ ποιὰ εἶναι τὰ δόγματα; Εἶναι περί Χριστολογίας καὶ περί Ἁγίας Τριάδος. Τι χρειάζονται τὰ ρητὰ καὶ τὰ νοήματα περί ἐνσαρκώσεως καὶ περί Ἁγίας Τριάδος, ὅταν βλέπουμε τον Χριστό, ὡς Ἁγία Τριάδα καὶ ἐνσάρκωση»[\[7\]](#).

Επομένως, το ίδιο αυτό το κανονικό αδίκημα της ιεροσυλίας οφείλει να εξεταστεί υπό το πρίσμα της οντολογικής αστοχίας και αναφερόμενοι σε οντολογική αστοχία δεν κάνουμε λόγο για τίποτα, παρά για οντολογική ασθένεια. Το κανονικό αδίκημα αποτελεί ένα διαφορετικό τρόπο για να υπομνηματισθεί η οντολογική έκπτωση από την κατάσταση της θεωρίας του Θεού με την εκάστοτε επανάληψη του προπατορικού αμαρτήματος, ως εγωιστικής κίνησης της εκάστοτε εμπαθούς ψυχής [\[8\]](#).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της θεραπευτικής αγωγής του «όντως νοσοκομείου», δηλαδή της Εκκλησίας, αποτελεί η κανονική μνεία του Θεοφόρου Πατέρα Αγίου Γρηγορίου Νύσσης στον κ. 6, 7 για την περίπτωση της ιεροσυλίας, όπως θα γίνει εμφανέστερο κάτωθεν, η ιεροσυλία ως κανονικό αδίκημα συνδέεται άμεσα με την ψυχική ασθένεια της πλεονεξίας, η οποία οδηγεί στην κλοπή και δη στην κλοπή αφιερωμένου πράγματος στον Θεό, προσφέροντας τα κανονικά επιτίμια ως θεραπευτικά μέσα και όχι ως απλές νομικές καταδίκες αμιγώς λογικής-νομικής υφής.

Παραπομπή:

[\[1\]](#) Ν. Α. Ματσούκα, *Δογματική και Συμβολική Θεολογία Α: Εισαγωγήστη θεολογική γνωσιολογία*, Θεσσαλονίκη 1996, σελ. 32.

[\[2\]](#) Ησιόδου, *Θεογωνία*, Αθήνα 1934, σελ. 158.

[\[3\]](#) Ι. Βλάχου, *Εμπειρική Δογματική τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας*, τ. 1, Λεβαδεία 2010, σελ. 105.

[4] «... (ὡςπερ γάρ ὀφθαλμός, ἐν σώματι, οὕτως ἐν ψυχῆνοῦς)...», **Ι. Δαμασκηνού, Ἐκδοσις ἀκριβήστῆς Ὁρθοδόξου πίστεως, Θεσσαλονίκη 1976, σελ. 152.**

[5] «θεωρία ἐστίν ἢ θεωρία ἢ πνευματική τοῦ νοός, τότε κλήττεσθαι, καὶ κατανοεῖν ἐν πᾶσι νοῖς γέγοντο, καὶ γενήσονται. Θεωρία ἐστίν ἢ ὄρασις τοῦ νοός...», **Ισαάκ Σύρου, Ἀσκητικά, Θεσσαλονίκη 1977, σελ. 384.**

[6] **Ι. Χρυσόστομου, Ἑρμηνεία εἰς τὸν προφήτην Ἡσαΐαν εἰς κεφ. η΄, Ρ.Γ. 56, σελ. 42. -Ν. Α. Ματσούκα, Δογματική καὶ Συμβολική Θεολογία Α: Εἰσαγωγή στή θεολογική γνωσιολογία, Θεσσαλονίκη 1996, σελ. 137-180.**

[7] **Ι. Βλάχου, Ἐμπειρική Δογματική τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τ. 1, Λεβαδεία 2010, σελ. 106.**

[8] **Ι. Βλάχου, Ὁρθόδοξη Ψυχοθεραπεία: Πατερική θεραπευτική ἀγωγή, Ἐδεσσα 1987, σελ. 59.**

<https://bit.ly/3oH9BPn>